

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_____ dos. Zaur Məmmədov
"_____" _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050807- Sosial iş

Fakültə: Tarx-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Defektologiya

Proqram: Bakı Dövlət Universitetinin Pedaqogika kafedrasının 14 may 2015-ci il qərarı ilə çapa tövsiyə edilmişdir.

Kodu: İPF-B14

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: III

Tədris yükü: Ümumi saat-180, Auditoriya saati -60(30saat mühazirə, 30 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: b.m. Cəfərova Nahidə İbrahim qızı

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş. Ə. Məmmədov k. 19.

E-mail ünvanı: nahide.ceferova@gmail.com

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

1. Z. M.Əzizova, R.Q.Cəfərova, Ş.N. İsmayılova. Loqopediyanın nəzəri əsasları haqqında ümumi məlumat. Mingəçevir 2008.
2. S.Qasimov. Əqli və fiziki inkişafı ləngiyən uşaqların diaqnostikası və korreksiyası. Bakı, 2004.
3. L. Rüstəmov, N.T.Hüseynova. Xüsusi pedaqogika. Bakı-2007
4. N. V. İsmayılov. Psixiatriya. Bakı-2013

Əlavə

5. T.Q. Qədirov "Uşaq sinir xəstəlikləri", Bakı-1991
6. S.S.Sadiyev "Loqopediya" Bakı 2006
7. F.Qasimov "Azərbaycanda xüsusi məktəblərin inkişaf tarixi" Bakı -1994

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən psixologiya fənni tədris olunmalıdır

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

IV. Fənnin təsviri və məqsədi:

Defektologiya tədris kursu "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrası nəzdində psixoloji yönümlü ixtisasların tədris planı çərçivəsində işlənmişdir. Tədris planına uyğun olaraq bu kurs bakalavr səviyyəsinin tələbələri üçün müstəqil fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi tədris ilinin I semestrində (30 s. mühazirə, 30 s. seminar) nəzərdə tutulur.

Kursun tədrisində ilk növbədə defektologiya fənninin mövzusu, vəzifələri, əsas problemləri, ayrı-ayrı bölmələri barədə izahlara yer verilir. Defektologiya və loqopediyanın əsasları fənninin məqsədi tələbələrdə mütəxəssisin peşə keyfiyyətlərini formalaşdırmaq, onlara xüsusi pedaqogikanın ayrı-ayrı sahələri haqqında müəyyən biliklər əşılmaq, müəyyən psixofizioloji qüsurların nizamlanması istiqamətində praktik bacarıqlar yaratmaqdır. Defektologiya kursu ilə tanışlıq tələbələri müasir korreksion pedaqogikanın nailiyyətləri ilə tanış edir, onlara psixofizioloji qüsurları olan şəxslərə müəyyən şəraitdə pedaqoji-psixoloji köməklik göstərməyə imkan yaradır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmış, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;

- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı (B)

- 71-80 bal- yaxşı (C)
 61-70 bal- kafi (D)
 51-60 bal – qənaətbəxş (E)
 51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X.Təqvim-mövzu planı: Auditoriya saati -60 (30 saat mühazirə, 30 saat seminar)

N	Keçirilən mövzuların məzmunu	Müh.	Sem.
1	2	3	4
1	Mövzu: Defektologiyanın əsasları Plan: 1. Defektologiya bir elm sahəsi kimi 2. Xüsusi pedaqogikanın sahələri 3. Müasir xüsusi pedaqogikanın yeni tədqiqat istiqamətləri 4. Xüsusi pedaqogikanın əsas və xüsusi prinsipləri, metodları Mənbə (2, 3, 5, 6)	2	2
2	Mövzu : Oliqofreniyanın mahiyyəti və əmələ gəlmə səbəbləri Plan: 1.Oliqofreniyanın dərəcələri 2.Oliqofreniyanın əmələ gəlməsində ekzogen və endogen amillərin rolu 3.Yardımcı məktəblər, onların vəzifələri, kontingenti Mənbə (1, 3, 4, 8)	2	2
3	Mövzu : Psixi inkişafın ləngiməsi Plan: 1. Psixi inkişafda ləngimə anlayışı 2. Psixi ləngimənin diaqnostikası 3. Psixi inkişaf ləngiməsinin klassifikasiyası 4. Serebral üzvi psixi inkişaf ləngiməsinin mahiyyəti Mənbə (2, 3, 4, 5, 6)	2	2
4	Mövzu : Sensor pozuntuları olan uşaqlar Plan: 1. Sensor pozulmalar haqqında ümumi anlayış və onların psixopedaqoji klassifikasiyası 2. Surdopedaqogikanın əsasları 3. Eşitmə patologiyasının formaları və eşitmə qüsurunun yaranma səbəbləri Mənbə (2, 3, 5, 6)	2	2
5	Mövzu : Tiflopedaqogika. Görmə qüsurlu uşaqlar Plan: 1.Görmə əngəlliyinin öyrənilməsinə dair tədqiqatlar və görmə analizatoru haqqında məlumat 2.Görmə analizatoru xəstəlikləri 3.Görmə sistemində qüsurun yaranma səbəbləri və korluqda kompensasiya 4.Korluq qüsuru olan uşaqların psixodiyagnostikası və psixokorreksiyası Mənbə (2, 3, 5, 6)	2	2
6	Mövzu : Dayaq – hərəkət aparatında pozuntular Plan: 1.Dayaq hərəkət aparatı əngəlli uşaqların psixofizioloji xüsusiyyətləri 2.Uşaqlarda serebral iflicin xüsusiyyətləri 3. USİ zamanı əzələ tonusu və onun nəticələri Mənbə (2, 3, 5, 6)	2	2
7	Mövzu: Loqopediyanın əsasları Plan: 1. Loqopediya haqqında anlayış 2. Nitq pozulmalarının səbəbləri 3. Nitq aparatı haqqında anlayış Mənbə (1, 3, 4, 8)	2	2
8	Mövzu : Nitq artikulyasiyasında yayınmaların klassifikasiyası Plan: 1. Nitq qüsurlarının təsnifatı 2. Sinir sisteminin üzvi xəstəlikləri 3. Səs pozulmaları; afoniya və disfoniya Mənbə (1, 3, 4, 5, 7)	2	2
	Mövzu : Dislaliya və onun səbəbləri	2	2

9	Plan: 1. Dislaliya - ən geniş yayılmış nitq qüsuru kimi 2. Tələffüs qüsurunun xarakterinə görə displiyanın növləri 3. Proqnatiya və proqeniya 4. Açıq dişləm Mənbə (1, 3, 5, 7)		
10	Mövzu : Bradilaliya və taxilaliya Plan: 1. Bradilaliya 2. Taxilaliya 3. Bradilaliya və taxilaliyalı uşaqlarla aparılan korreksiya işləri Mənbə: (1, 3, 5, 7)	2	2
11	Mövzu : Dizartriyanın növləri Plan: 1. Dizartriya –nitqin səs əmələgətirmə tərəfinin pozulması kimi 2. Dizartriyanın növlərinin xüsusiyyətləri 3. Psevdubulbar dizartriyanın dərəcələri 4. Dizartriyanın klinik formalarının seçiyələndirilməsi Mənbə (1, 3, 4, 6, 7)	2	2
12	Mövzu : Rinolaliyanın növləri Plan: 1. Rinolaliya haqqında anlayış 2. Rinolaliyanın növlərinin xüsusiyyətləri, səs pozulmasının aradan götürülməsi yolları. 3. Nitqin tembrinin və səs əmələ gətirmənin pozulması üzrə korreksiya işləri 4. Rinolaliya zamanı artikulyasiya fonasiya və səs əmələ gətirmə mexanizmi Mənbə (1, 3, 6, 7)	2	2
13	Mövzu : Kəkeləmənin ümumi xarakteristikası Plan: 1. Kəkeləmə mürəkkəb nitq qüsuru kimi 2. Kəkeləmənin təsnifatı 3. Kəkeləmənin əlamətləri 4. Kəkeləyən uşaqlarla loqopedik iş Mənbə (1, 3, 6, 7)	2	2
14	Mövzu : Nitqin defektləri-alaliya və afaziya Plan: 1. Alaliya- ən ağır nitq defektlərindən biri kimi və onun mahiyyəti 2. Motor və sensor alaliya və onların yaranma səbəbləri. 3. Afaziya haqqında məlumat 4. Afaziyanın növləri Mənbə (1, 3, 6, 7)	2	2
15	Mövzu : Oxu və yazı qüsurları Plan: 1. Disleksiya 2. Disqrafiya 3. Oxu və yazı qüsurlarının aşkar edilməsi metodları Mənbə (1, 3, 6, 7)	2	2
	Cəmi:	30 s	30 s

XI. Fənn üzrə tələblər:

Müasir defektologiya və loqopediya haqqında elmi biliklərə yiyələnən tələbə üçün psixi inkişafda norma və patologiyaları müəyyənləşdirmək asanlaşır. Xüsusi pədoqogika haqqında müvafiq biliklərə yiyələnməklə, əqli inkişafda baş verən gerilikləri, dayaq hərəkət sistemində yaranan pozuntuları, sensor orqanlarda baş verən pozuntuları, nitq qüsurlarının xüsusiyyətləri müqayisəli şəkildə analiz edilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Defektologiya elminin aktual problemləri, tədqiqat metodları haqqında biliklər mənimsənilir;
- Defektologiyanın elmlər sistemində yeri və mühüm sahələri, onların təsnif prinsipləri, bir elm kimi tarixi inkişaf mərhələləri haqqında biliklər təhlil olunur və mənimsənilir;
- Psixi və əqli inkişafda ləngimələr, geriləmələr müqayisəli şəkildə təhlil olunur və öyrənilir;
- Sensor proseslərin funksional pozulmaları haqqında biliklər təmin olunur;
- Dayaq-hərəkət aparatında yaranan pozuntular haqqında biliklər mənimsənilir;
- Sinir sisteminin üzvi xəstəlikləri və onların təzahür xüsusiyyətləri haqqında biliklərə yiyələnmə təmin olunur;
- Nitq qüsurlarının müxtəlif növləri, yaranma səbəbləri, onların uşağın psixi inkişafına təsiri və aradan qaldırılması yolları haqqında biliklər mənimsənilir.

XIII. İmtahan sualları:

1. Defektologiya bir elm sahəsi kimi
2. Xüsusi pedaqogikanın sahələri
3. Xüsusi pedaqogikanın əsas və xüsusi prinsipləri, metodları
4. Oliqofreniyanın dərəcələri
5. Oliqofreniyanın əmələ gəlməsində ekzogen və endogen amillərin rolu
6. Psixi inkişafda ləngimə anlayışı
7. Psixi ləngimənin diaqnostikası
8. Psixi inkişaf ləngiməsinin klassifikasiyası
9. Serebral üzvi psixi inkişaf ləngiməsinin mahiyyəti
10. Sensor pozulmalar haqqında ümumi anlayış və onların psixopedaqoji klassifikasiyası
11. Surdopedaqogikanın əsasları
12. Eşitmə patologiyasının formaları və eşitmə qüsurunun yaranma səbəbləri
13. Görmə əngəlliyinin öyrənilməsinə dair tədqiqatlar və görmə analizatoru haqqında məlumat
14. Görmə analizatoru xəstəlikləri
15. Korluq qüsuru olan uşaqların psixodiaqnostikası və psixokorreksiyası
16. Dayaq hərəkət aparatı əngəlli uşaqların psixofizioloji xüsusiyyətləri
17. Uşaqlarda serebral iflicin xüsusiyyətləri
18. USİ zamanı əzələ tonusu və onun nəticələri
19. Loqopediya haqqında anlayış
20. Nitq pozulmalarının səbəbləri
21. Nitq aparatı haqqında anlayış
22. Nitq qüsurlarının təsnifatı
23. Sinir sisteminin üzvü xəstəlikləri
24. Səs pozulmaları; afoniya və disfoniya
25. Dislaliya - ən geniş yayılmış nitq qüsuru kimi
26. Tələffüs qüsurunun xarakterinə görə dislaliyanın növləri
27. Bradilaliya
28. Taxilaliya
29. Bradilaliya və taxilaliyalı uşaqlarla aparılan korreksiya işləri
30. Dizartriya –nitqin səs əmələgətirmə tərəfinin pozulması kimi
31. Dizartriyanın növlərinin xüsusiyyətləri
32. Psevdaulbar dizartriyanın dərəcələri
33. Rinolaliya haqqında anlayış
34. Nitqin tembrinin və səs əmələ gətirmənin pozulması üzrə korreksiya işləri
35. Kəkeləmə mürəkkəb nitq qüsuru kimi
36. Kəkeləmənin təsnifatı
37. Kəkeləmənin əlamətləri
38. Kəkeləyən uşaqlarla loqopedik iş
39. Alaliya- ən ağır nitq defektlərindən biri kimi və onun mahiyyəti
40. Motor və sensor alaliya və onların yaranma səbəbləri
41. Afaziya haqqında məlumat
42. Afaziyanın növləri
43. Disleksiya
44. Disqrafiya
45. Oxu və yazı qüsurlarının aşkar edilməsi metodları

XIV. Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları:

1. Defektologiyanın bir elm kimi mahiyyəti, tarixi inkişafı və sahələri
2. Xüsusi pedaqogikanın əsas və xüsusi prinsipləri, metodları
3. Oliqofreniyanın mahiyyəti və dərəcələri
4. Oliqofreniyanın əmələ gəlməsində ekzogen və endogen amillərin rolu
5. Psixi inkişafda ləngimənin mahiyyəti, yaranma səbəbləri və ləngiməni xarakterizə edən keyfiyyətlər
6. Psixi ləngimənin diaqnostikası üzrə istifadə olunan metodikalar
7. Serebral üzvi psixi inkişaf ləngiməsinin mahiyyəti
8. Sensor pozulmalar haqqında ümumi anlayış və onların psixopedaqoji klassifikasiyası
9. Eşitmə patologiyasının formaları və eşitmə qüsurunun yaranma səbəbləri
10. Görmə əngəlliyinin öyrənilməsinə dair tədqiqatlar və görmə analizatoru haqqında məlumat
11. Görmə analizatoru xəstəlikləri, görmə sistemində qüsurun yaranma səbəbləri və korluqda kompensasiya
12. Korluq qüsuru olan uşaqların psixodiaqnostikası və psixokorreksiyası
13. Dayaq hərəkət aparatı əngəlli uşaqların psixofizioloji xüsusiyyətləri
14. Uşaqlarda serebral iflicin xüsusiyyətləri və yaranma səbəbləri
15. USİ zamanı əzələ tonusu və onun nəticələri

II Kollokvium sualları

1. Loqopediya haqqında anlayış
2. Nitq pozulmalarının səbəbləri
3. Nitq aparatı haqqında anlayış
4. Nitq qüsurlarının təsnifatı
5. Sinir sisteminin üzvü xəstəlikləri
6. Səs pozulmaları; afoniya və disfoniya
7. Dislaliya - ən geniş yayılmış nitq qüsuru kimi
8. Tələffüs qüsurunun xarakterinə görə dislaliyanın növləri
9. Bradilaliya və taxilaliya

10. Bradilaliya və taxilaliyalı uşaqlarla aparılan korreksiya işləri
11. Dizartriya –nitqin səs əmələgətmə tərəfinin pozulması kimi
12. Dizartriyanın növlərinin xüsusiyyətləri
13. Psevdabulbar dizartriyanın dərəcələri
14. Rinolaliya haqqında anlayış
15. Nitqin tembrinin və səs əmələ gətmənin pozulması üzrə korreksiya işləri

Defektologiya fənninin sillabusu 050807-“Sosial iş” ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. “Pedaqogika, psixologiya və incəsənət” kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli (protokol №01) iclasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Fənn müəllimi:

b.m. N.İ.Cəfərova

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev